

ZDRUŽEVANJE POVEDI

Pred samim tvorjenjem obnove, bomo spoznali še, kako dve povedi združujemo v eno.

Dve povedi lahko združimo v eno. Nastane daljša poved, ki je sestavljena iz dveh **stavkov**.

V prvem stavku je prvo dejanje, v drugem stavku pa drugo.

Potem, ko bo Urban pojedel kosilo, se bo igral s svojim prijateljem.

Ko bo Urban pojedel kosilo, se bo igral s svojim prijateljem.

Urban se bo igral s svojim prijateljem, potem ko bo pojedel kosilo.

Med dva stavka moramo postaviti vejico.

Dve dejanji lahko potekata hkrati (gledam film in jem kokice), pravimo, da potekata **ISTOČASNO**.

1. Istočasnost:

Za izražanje istočasnosti med dvema dejanjema uporabimo veznike, kot so: **medtem ko, ko, med** in **in**. Ti vezniki poudarjajo, da se dejanja dogajajo sočasno.

Primeri:

Medtem ko sem kuhal, je ona brala knjigo.

Ko je telefon zazvonil, sem ravno pisal poročilo.

Deževalo je in grmelno.

Med gledanjem televizije je zaspala.

V primeru, kjer

uporabimo besedi

medtem ko ali **potem ko**,

pred **ko** ni vejice.

IZRAŽANJE ISTOČASNOSTI

Peter Gleda televizijo. Peter je kokice.

Medtem ko Peter gleda televizijo, je kokice.

Ko Peter gleda televizijo, je kokice.

Med gledanjem televizije Peter je kokice.

Peter gleda televizijo in je kokice.

Če uporabimo **medtem ko** ali **ko**, za prvim dejanjem postavimo vejico.

Če se poved začne z **med**, prav tako ni vejice.

Če uporabimo veznik **in**, v povedi vejice ni.

2. Neistočasnost:

Za izražanje neistočasnosti med dvema dejanjema (eno se zgodi pred drugim) uporabimo veznike, kot so **in nato, in potem, potem ko, ko, preden, po, pred ...** Ti vezniki poudarjajo, da se eno dejanje zgodi pred ali po drugem.

Primeri: (Potem) ko je zaključil s sestankom, je odšel domov.

Ko je zmagal na tekmovanju, so mu vsi čestitali.

Najprej je vse uredil, nato je odšel na kosilo.

Preden rešiš nalogo, skrbno preberi navodilo.

Po napisani obnovi sem si oddahnil.

S tem pravilo omogoča jasno izražanje časovnega razmerja **med dvema dogodkoma**.

PRAV	NI PRAV
Medtem ko smo spali, je lilo kot iz škafa.	Medtem, ko smo spali, je lilo kot iz škafa.
Med spanjem je lilo kot iz škafa.	Med spanjem, je lilo kot iz škafa.

IZRAŽANJE NEISTOČASNOSTI

Urban je kosilo.

Urban se igra s svojim prijateljem.

Dve povedi:

Oblekel je toplo bundo. Šel se je sankat.

Ena poved (tri možnosti):

Potem ko je oblekel toplo bundo, se je šel sankat.

Ko je oblekel toplo bundo, se je šel sankat.

Šel se je sankat, potem ko je oblekel toplo bundo.

Dve povedi:

Maja je naredila domačo nalogo. Gledala je film.

Ena poved (tri možnosti):

Potem ko je Maja naredila domačo nalogo, je gledala film.

Ko je Maja naredila domačo nalogo, je gledala film.

Maja je gledala film, potem ko je naredila domačo nalogo.

Šel se je sankat, potem ko je oblekel toplo bundo.

PRAV	NI PRAV
Potem ko boš rešil vse račune, jih preveri s pomočjo rešitev.	Potem, ko boš rešil vse račune, jih preveri s pomočjo rešitev

3. Vzrok in posledica

Vzrok izrazimo z besedama **ker** in **zaradi**.

Zaradi bolezni je ostal doma. – ni vejice

Ker je bil bolan, je ostal doma – vejica

Posledico izrazimo z besedo **zato**.

Bolan je, **zato** je ostal doma. – vejica

Preberi poved: Koncert smo zamudili, ker smo se prepozno odpravili od doma.

Vprašaj se po podčrtanem delu povedi.

Kaj vsebuje podčrtani del povedi: vzrok ali posledico?

S katero besedo je izražen?

Naslednje povedi združi v eno vsaj na tri različne načine s katerimi izražamo neistočasnost. Rešuj v zvezek. Pazi na pravilno postavitev vejice.

1. Tone si je umil zobe. Odpravil se je spat.
2. Nadela si je kapo, šal in rokavice. Odšla je na sprehod s svojim psom.
3. Pred vrata je odložil vrečke. Odklenil jih je in vstopil.
4. Katja je pospravila sobo. Poslušala je glasbo.
5. Nina je spekla piškote. Odnese jih je dedku.

Naslednje povedi združi v eno, tako da uporabiš ustrezen veznik za izražanje istočasnosti. Pazi na vejice.

Ana je kuhala večerjo. Zazvonil je telefon.

Na vrtu je poslušala ptičje petje. Igrala se je s svojim psom.

Matic se je v avtu vozil proti Ljubljani. Pogovarjal se je s hčerko Anko.

Znanstvenik je skozi mikroskop opazoval krila žuželk. Risal je obrise kril.

Nace si je pripravil dobro kosilo. Gledal je dnevne novice.

1. Preberi spodnje povedi.

- a) Sedim v učilnici in poslušam učitelja.
- b) Ko boš napisal pismo, ga še enkrat preberi.
- c) Strmel je skozi okno in užival v pogledu na zasneženo pokrajino.
- d) Potem ko so ponesrečenko našli policisti, so jo reševalci odpeljali v bolnišnico.

Poišči povedi, v katerih dejanji potekata istočasno. Začni ju z medtem ko in ju zapiši v zvezek.

2. Vstavi potem, potem ko ali medtem ko in povedi prepisi.

_____ so ploskali glasbenikom na odru, so stali.

Nekateri berejo besedilo, _____ si sproti podčrtujejo bistvene podatke.

_____ je nova učiteljica stopila v učilnico, je zavladata smrtna tišina.

Umil sem si zobe, _____ pa namestil zobni aparat.

3. Vstavi vejico, kjer je treba, in povedi pravilno prepisi.

Mama bo zlikala perilo potem nam bo brala knjigo.

Potem ko si je odrezal kos rženega kruha si je natočil kozarec mleka.

Poslušal je kaseto s ptičjim oglašanjem medtem ko je ležal na postelji.

Divji petelin neha peti potem ko vzide sonce.

Medtem ko je v zahodni Sloveniji snežilo je na vzhodu deževalo.

Istočasnost in neistočasnost izrazi še drugače.

- Preden odidem v kino, po navadi preberem oceno filma.

- Medtem ko je brskal po mobilnem telefonu, je odkril zanimivo spletno stran.

- Preden se je prireditev končala, so pripravili cvetje za nastopajoče.

- Med drsanjem se mi je strgal kombinezon.

- Po vrnitvi s potovanja je bila zelo utrujena.

- Potem ko bodo pomalicali, se bodo odpravili v dolino.

- Medtem ko se je vozila po mestu, je premišljevala o svojih sorodnikih.

- Preden je vstopila v galerijo, je prebrala letak na oglasni deski.

- Medtem ko so poslušali glasbo, se je Matej pogovarjal po telefonu.

- Potem ko so se vrnil z dolgega potovanja, so bili zelo utrujeni.

- Medtem ko pomivam posodo, pogosto poslušam glasbo.

- Preden je odšla v trgovino, si je pripravila seznam za nakupovanje.

- Medtem ko je čistila poledenelo dvorišče, se je poškodovala.

- Pred pogovorom z njim, je preverila vse okoliščine.

- Med jedjo ne govori.

- Medtem ko je tekel po gozdu, je videl medveda.

- Preden je odšla v tujino, je obiskala svojega frizerja.

- Potem ko si je ogledal smučarske skoke, je odpeljal psa na sprehod.

Ko naučiti moram se snov daljšo,
za znanje pravo,
napišem si obnovo,
ki lažje gre v glavo.

KAKO NAPIŠEM OBNOVO BESEDILA?

Ko pišemo obnovo besedila, je pomembno, da besedilo najprej dobro prebereš ali poslušаш. Nato pomisliš, o čem govori besedilo. Začneš lahko tako, da si zastaviš vprašanje: "**O čem govori besedilo?**". Ko bereš besedilo, si ga lahko razdeliš na odstavke in si postaviš vprašanja, kot so: "**O čem govori ta odstavek?**" in "**Kaj nam ta odstavek pove?**". Tako boš lažje razumel besedilo in izpostavil najpomembnejše informacije.

Pomembno je, da **obnavljaš le tisto, kar je v besedilu** in da **ohraniš pravilno zaporedje** dogodkov ali informacij. **Ko obnavljaš, to naredi s svojimi besedami, ne dodajaš novih informacij, ki jih v besedilu ni.** Če obnavljaš misli nekoga drugega, jih napišeš v odvisnem govoru. Ko je tvoja obnova končana, jo prebereš še enkrat in popraviš napake, če jih najdeš. Ko postopek obnove osvojiš, lahko postopek nekoliko poenostaviš. Najprej si lahko narediš miselni vzorec ali povzermalne točke (KLJUČNE BESEDE), nato pa obnoviš besedilo. Tako ne bo potrebno vedno odgovarjati na vprašanja o posameznih odstavkih. Ta metodo je zelo uporabna tudi pri učenju iz različnih besedil (iz učbenikov, knjig, posnetkov ...).

Pomni!

Obnova ≠ dobessedno prepisovanje.

Da lahko napišeš obnovo, moraš besedilo razumeti.

Pri obnovi ne podajaš svojega mnenja o besedilu.

Obnavljaš le dano besedilo, ničesar ne dodajaš.

← kaj je?

Podrobna obnova

Obnova je kratek povzetek zgodbe ali besedila. V njej povemo najpomembnejše dogodke, like in ideje, ki se pojavijo v zgodbi. Pri obnovi ne pišemo vseh podrobnosti, ampak samo tisto, kar je najbolj pomembno, da drugi lahko hitro razumejo, o čem govori besedilo.

OBNOVA

Poznamo veliko vrst obnov, a nas bosta zanimali le dve.

Strnjena obnova

Strnjena obnova je še krajši povzetek, kjer napišemo samo čisto najpomembnejše stvari iz zgodbe. Navadno je dolga le nekaj stavkov. S strnjeno obnovo lahko hitro povemo, o čem se gre v zgodbi, brez nepotrebnih podrobnosti.

Strnjena obnova

Za obnavljanje literarnih del, navadno uporabimo strnjeno obnovo. Napišemo jo v 3 korakih:

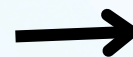
1.
UVOD:

Opiši začetek,
glavne osebe,
kje se zgodba dogaja ...

2.
JEDRO:

Na kratko opiši jedro
- zaplet v zgodbi ...

3.
ZAKLJUČEK:

Opiši razplet in
zaključek zgodbe ...

Primer 1: strnjena obnova zgodbe Nagajivi srnjaček Bine

Nagajivi srnjaček Bine

V prelepem gozdu je živel majhen srnjaček z imenom Bine. Bil je radoveden in zelo nagajiv. Ves dan je skakal po gozdu, se igral s svojimi prijatelji in raziskoval vsak kotiček. Njegova mama ga je pogosto opozarjala, naj ne hodi predaleč, a Bine je bil vedno prepričan, da se mu nič ne more zgoditi.

Nekega sončnega dne je Bine opazil čudovit cvet, ki je rasel narobu gozda. Bil je tako očaran, da je pozabil na mamino opozorilo in se odpravil proti cvetu. Ko je stopil iz gozda, je opazil, da je travnik velik in poln čudovitih rož. Navdušen je skakal med rožami, dokler ni zaslišal čudnega zvoka.

Bil je pastirjev pes, ki je čuval ovce na travniku. Pes je začel lajati, Bine pa se je prestrašil in stekel nazaj proti gozdu. A v naglici se je zapletel v gosto grmovje in ni mogel ven.

Bine je klical na pomoč, a se je bal, da ga ne bo nihče slišal. Na srečo je njegov prijatelj zajček Miha opazil, da Bine ni v gozdu. Miha je hitro stekel k ostalim prijateljem in skupaj so se odpravili iskat Bineta.

Ko so našli Bineta ujetega v grmovju, so se vsi trudili, da bi ga osvobodili. Tudi srnjačkova mama je pritekla na pomoč. Skupaj so s svojimi majhnimi močmi razvozlali grmovje in Bine je bil končno spet svoboden.

Bine je bil zelo hvaležen prijateljem in svoji mami. Naučil se je, da mora poslušati nasvete in biti bolj previden. Od takrat naprej je bil bolj pozoren, kam hodi in ni več hodil predaleč od gozda brez dovoljenja.

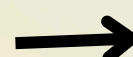
Gozd je znova postal njegovo varno igrišče, kjer se je lahko igral s prijatelji, a zdaj je vedel, da mora biti vedno na varnem. In tako so srečno živeli naprej, uživali v lepem gozdu in skupaj premagovali vse težave.

1.
UVOD

2.
JEDRO:

3.
ZAKLJUČEK:

V gozdu je skupaj z mamo in prijatelji živel srnjaček Bine, ki je vse dni s prijatelji raziskoval gozd.

Nekega dne se je Bine odpravil iz gozda na travnik, kjer ga je prestrašil pastirjev pes. Prestrašen se je med begom ujel in zapletel v grmovje. Zajček Miha je opazil, da srnjačka Bineta ni. Obvestil je ostale in skupaj so ga šli iskat.

Prijatelji so ga našli in ga rešili. Bine se je naučil, da mora poslušati nasvete in biti bolj previden.

Vaja 1: Preberi naslednje besedilo in reši naloge v nadaljevanju

Slovenska ilustratorka Jelka Reichman (z dekliškim priimkom Šubert) se je rodila 23. avgusta 1939 v Ljubljani. Njena oče in mama sta bila učitelja, vendar sta med drugo svetovno vojno (tj. 1941–1945) ostala brez službe, zato je zgodnja otroška leta preživljala v predmestju Ljubljane, na Prulah. Družina je tu živela ob pomoči dedka, ki je bil obrtnik, in babice, ki je obdelovala majhen vrt.

Po drugi svetovni vojni so starši dobili službo na Koroški Beli, zato je obiskovala osnovno šolo najprej tam, nato pa v Ljubljani; tu je obiskovala tudi gimnazijo. Med šolskimi predmeti ni marala športne vzgoje, bala se je profesorice za matematiko, najraje pa je imela slovenščino. Po maturi se je vpisala na likovno akademijo v Ljubljani. Med študijem se je preživljala sama, največ s poučevanjem.

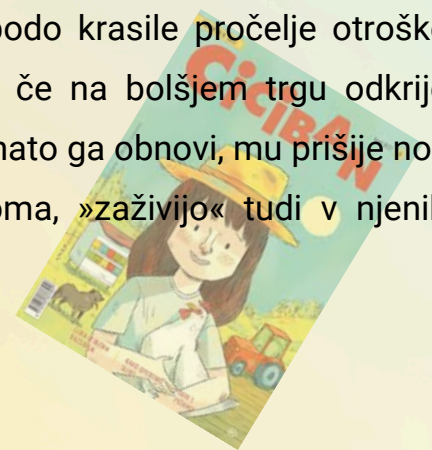
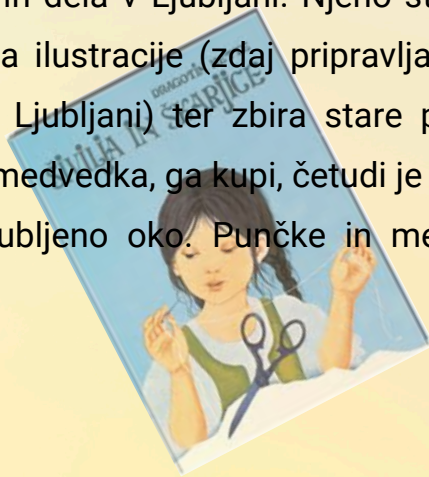
Po diplomi se je zaposlila kot učiteljica likovne vzgoje na osnovni šoli, toda kmalu se je odločila za poklic svobodnega umetnika.

Jelka Reichman je ilustrirala okoli 200 knjig. Prvo knjigo je poslikala že leta 1964, in sicer Pravljico o šivilji in škarjicah, ki jo je konec 19. stoletja napisal slovenski pesnik Dragotin Kette. Sledile so knjige Miškolin, Nana, mala opica, Moj prijatelj Piki Jakob, Maček Muri, Zmaj Direndaj, Arne na potepu in druge. Med njenimi ilustracijami so zagotovo najbolj znane tiste v knjigi Maček Muri (napisal jo je pesnik Kajetan Kovič); prvič je izšla leta 1974 in bila doslej natisnjena v več kot sto tisoč izvodih.

Ilustrirala je mnogo učbenikov, objavljala v revijah za otroke (npr. Ciciban, Cicido) in sodelovala s televizijo. Imela je več kot 20 samostojnih razstav, sodelovala pa je tudi na mnogih mednarodnih razstavah. Za UNICEF je izdelala 7 voščilnic, oblikovala in ilustrirala pa je tudi priložnostne znamke za slovensko pošto – ena od njenih znamk je bila leta 2003 imenovana za znamko leta v Združenih državah Amerike. Poleg tega je pripravila celostno podobo za Hermanov muzej v Celju, tj. edini pravi otroški muzej pri nas.

Za svoje delo je prejela veliko nagrad, najpomembnejša med njimi je Smrekarjeva nagrada za življenjsko delo.

Slikarka živi in dela v Ljubljani. Njeno stanovanje je mala galerija in starinarnica obenem. V njem ustvarja ilustracije (zdaj pripravlja osnutke ilustracij, ki bodo krasile pročelje otroške bolnišnice v Ljubljani) ter zbira stare punčke in medvedke – če na boljšem trgu odkrije zanimivega medvedka, ga kupi, četudi je ves zdelan od starosti; nato ga obnovi, mu prišije nov uhelj ali izgubljeno oko. Punčke in medvedki, ki jih hrani doma, »zaživijo« tudi v njenih ilustracijah.

1. Odgovori.

Očem govori besedilo? Pazi, da pravilno napišeš!

2. Izpolni preglednico.

ŠT. ODSTAVKA	O ČEM GOVORI?	KAJ O TEM POVE?

3. Ob pomoči 2. naloge napiši v zvezek strnjeno obnovo besedila iz 1. naloge.

4. Obkroži pravilen odgovor. Moja obnova v 3. nalogi je strnjena:

a) ker sem navajal/-a podrobne podatke.

b) ker sem navajal/-a le bistvene podatke.

5. Izogni se ponavljanju iste besede v zaporednih povedih. Povedi ponovno napiši v zvezek.

Jelka Reichman zbira stare medvedke. Medvedke kupuje na boljšem trgu. Če so ji medvedki všeč, medvedke kupi. Medvedke nato popravi, tako da medvedkom prišije uhelj ali oko.

6. Prepiši pravilno napisano besedo.

zgodni/zgodnji _____

sredni/srednji _____

najlubši/najljubši _____

ljublanski/lublanski/lublanski/ljublanski _____

prilatel/prijatelj _____

živlenjski/živlenski/življenski/življenjski _____

brez/bres _____

pretstavljati/predstavljati _____

učitelica/učiteljica _____

medvetki/medvedki _____

uhel/uhelj _____

Vaja 2: Preberi naslednje besedilo in reši naloge v nadaljevanju

Ljudje si pripravimo hrano iz živil v svoji okolici. Npr. kupimo jih v trgovini ali na tržnici, pridelamo jih na vrtu ali njivi, priredimo jih v hlevu.

Hrana je potrebna za telesni in duševni razvoj ter za ohranjanje zdravja. Pri uživanju hrane moramo paziti ne le na to, da je ne zaužijemo preveč ali premalo, temveč tudi na to, da vsebuje vse snovi, ki jih potrebuje telo. V naši hrani morajo biti štiri temeljne skupine: ogljikovi hidrati, beljakovine, maščobe ter vitamini in minerali.

Ogljikove hidrate vsebujejo živila rastlinskega izvora, kot so moka, sladkor, testenine, riž, polenta, krompir – so predvsem vir energije.

Beljakovine so snovi, iz katerih je zgrajeno naše telo, zato so pomembne predvsem za otroke, ki rastejo. Več jih je v živilih živalskega izvora, npr. v mesu, ribah, jajcih in mleku. Veliko beljakovin vsebujejo tudi stročnice (fižol, grah, soja)

Maščobe so predvsem vir energije. So v živilih rastlinskega in živalskega izvora. Maščoba iz rastlin je olje. Izdelujejo ga iz semen oljčne repice, sončnic ali buč, iz oljk, iz koruznih kalčkov ipd. Maščobi živalskega izvora sta mast in maslo, ki ga izdelujejo iz mleka.

Vitamini in minerali, ki so potrebni za pravilno delovanje telesa, so predvsem v živilih rastlinskega izvora, tj. v sadju in zelenjavi. Sadje in zelenjava vsebujeta tudi veliko vlaknin in te so pomembne za našo prebavo.

2. Na črto nad besedilom napiši ustrezen naslov.

3. Koliko odstavkov ima besedilo? _____

4. V vsakem odstavku pobarvaj besedo, ki se ti zdi bistvena.

5. Obkroži črko pred pravilnim nadaljevanjem.

V zadnjih štirih odstavkih je podrobneje predstavljeno.

- a) čemu potrebujemo hrano.
- b) kje dobimo živila za pripravo hrane.
- c) katere snovi iz hrane potrebuje naše telo.
- č) čemu potrebujemo posamezne snovi iz hrane in v katerih živilih jih najdemo.

6. Preveri, ali si si dobro zapomnil podatke iz besedila. Odpravi napake v naslednjih trditvah.

a) Rastemo, se razvijamo in ohranjamo svoje zdravje ne glede na vrsto in količino hrane.

b) Hrana je za živa bitja tudi vir energije.

c) V hrani morata biti le dve temeljni skupini in snovi: beljakovine in maščobe.

č) Ogljikovi hidrati ter vitamini in minerali so živalskega izvora.

d) Rastlinskega in živalskega izvora so beljakovine in maščobe.

e) Vitamini so tudi v maščobah.

f) Živila pripravljamo iz hrane.

g) Vlaknine izboljšujejo prebavo.

7. V zvezek napiši strnjeno obnovo besedila iz 1. naloge.

Kdaj bo obnova dobra?

- Če besedilo **dobro razumemo**.
- Če prepoznamo **bistvene podatke**.
- Če razmišljamo, **o čem besedilo govori in kaj o tem pove**.
- Podatke **razvrstimo** tako kot so **navedeni**.
- Pomagamo si z vprašanjema: O čem govori odstavek? Kaj o tem pove?
- **NE SMEMO** dodajati svojega **mnenja** o besedilu in **NE dodajamo** novih podatkov.

Obnova= **pripovedovanje ali pisanje besedila** po prebranem ali slišnem besedilu.

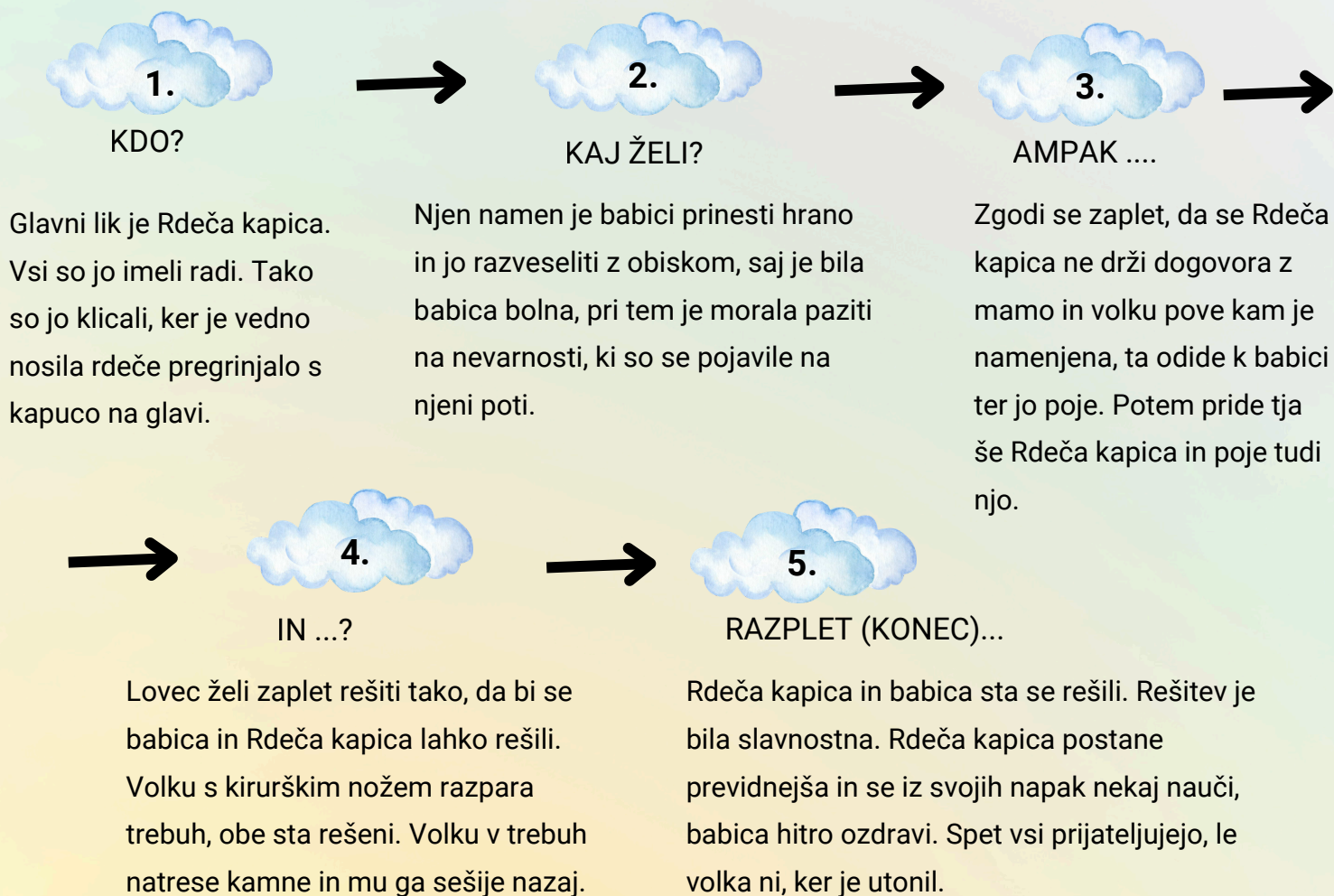
Vsebino povzamemo **s svojimi besedami**.

Podrobna obnova

Podrobno obnovo uporabimo, ko moramo poleg bistvenih navesti tudi podrobne podatke. Napišemo jo v 5 korakih:

Primer 1: podrobna obnova pravljice Rdeča kapica

Solata polžu, polž žabi, žaba štoklji

Oglejte si naslednjo sliko in preberite, kaj piše pod njo.

Ta zapis spominja na verigo. Tej verigi pravimo **prehranjevalna veriga**. Veriga na sliki ima štiri člene: solato, polža, žabo in štokljo. Puščice kažejo, da v naravi polž poje solato, žaba polža, žabo pa nato štokljo. Vse prehranjevalne verige niso iz štirih členov, ampak so različno dolge. Navadno imajo **od tri do šest členov**.

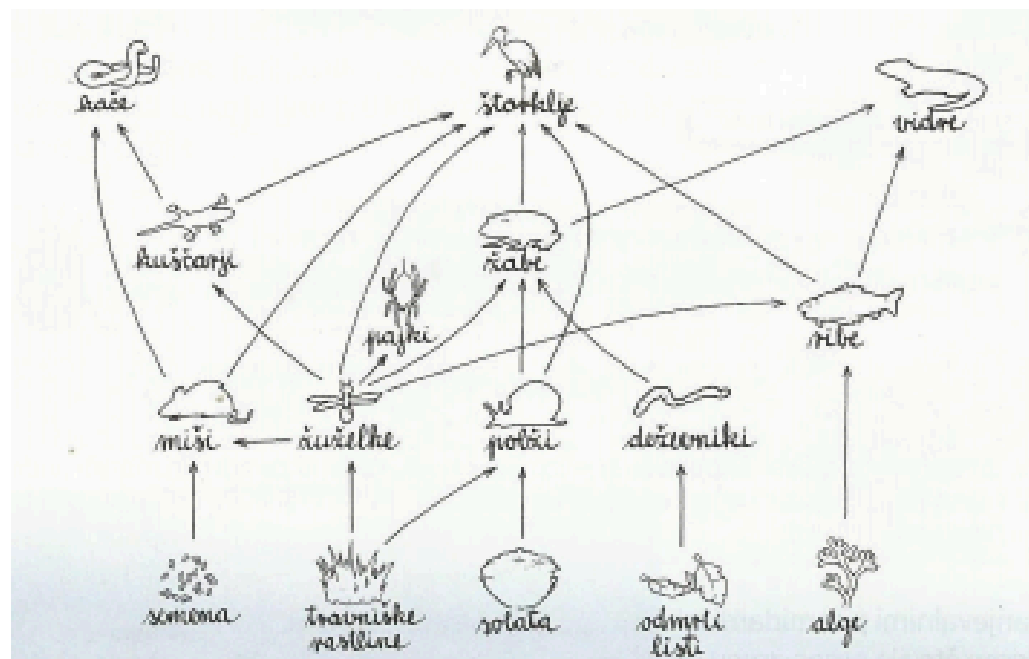
Vsaka prehranjevalna veriga **se začne z rastlino** (tudi zgornja veriga se je začela s solato). **Rastlinojede živali**, ki so neposredno odvisne od rastlin, so vedno drugi člen v prehranjevalni verigi (v zgornji verigi je bil to polž). Tisti **mesojedci**, ki se hranijo z rastlinojedimi živalmi, so vedno tretji člen (v zgornji verigi je bila to žaba). V vseh nadaljnjih členih prehranjevalne verige so vedno mesojedci, ki se hranijo z mesojedimi živalmi (v zgornji verigi je bila četrti člen štokljo).

Rastlinam pravimo **proizvajalci**, ker proizvajajo hrano. Živali so **potrošniki**, ker hrano »trošijo«, jedo. V zgornjem primeru je torej solata proizvajalec, polž, žaba in štokljo pa so potrošniki.

V različnih prehranjevalnih verigah lahko neka vrsta zaseda različne prehranjevalne ravni. Ta trditev seveda ne velja za rastline ali rastlinojedce. **Prehranjevalna raven** je mesto neke vrste v prehranjevalni verigi. Če pogledamo prehranjevalno verigo z zgornje slike, zaseda solata prvo prehranjevalno raven, polž drugo, žaba tretjo in štokljo četrto. Vsak člen ponazarja eno prehranjevalno raven. V drugi prehranjevalni verigi je na primer veverica lahko 2. člen, kadar je orehe, ali 3. člen, kadar je ptičje mladiče, ki so mesojedci.

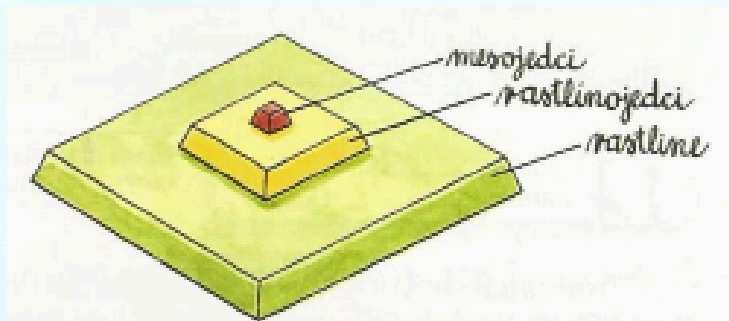
V prehranjevalni verigi se s člena na člen prenašajo **snovi in energija**, ki jih organizem nujno potrebuje za svoj obstanek. Učinkovitost prenosa energije je majhna, saj se s člena na člen prenese le ena desetina energije. Prav zaradi tega prehranjevalne verige ne morejo biti dolge.

V naravi so prehranjevalne verige redke. Navadno se ena vrsta živali hrani z različnimi vrstami rastlin ali živali. Ali povedano drugače: ista vrsta organizmov je lahko hrana različnim živalim. V tem primeru ne govorimo o prehranjevalnih verigah, ampak o **prehranjevalnih spletih**. Prehranjevalni splet je več med seboj prepletenih prehranjevalnih verig. Tista živa bitja, ki imajo pestrejšo prehrano, običajno lažje preživijo. Oglejte si primer prehranjevalnega spleta na naslednji sliki.

V tem prehranjevalnem spletu lahko najdemo kar nekaj prehranjevalnih verig. Vzemimo, da je prva prehranjevalna veriga iz treh členov: semena (1. člen prehranjevalne verige), miši (2. člen), štoklje (3. člen). Druga prehranjevalna veriga v tem prehranjevalnem spletu je tale: alge (1. člen), ribe (2. člen), vidre (3. člen). Naslednja prehranjevalna veriga je na primer tale: travniške rastline (1. člen), žuželke (2. člen), kuščarji (3. člen), kače (4. člen). V tem prehranjevalnem spletu bi lahko našli še več prehranjevalnih verig. Med njimi lahko opazimo tudi prehranjevalno verigo, ki smo jo spoznali na začetku: solata (1. člen), polži (2. člen), žabe (3. člen), štoklje (4. člen). Opazimo lahko, da se žaba hrani z žuželkami, polži in deževniki in da so žuželke hrana za miši, kuščarje, štoklje, pajke, žabe in ribe.

S **prehranjevalnimi piramidami** lahko ponazorimo število organizmov na različnih prehranjevalnih ravneh. Prehranjevalna piramida je prikazana na spodnji sliki. Na dnu piramide so proizvajalci, nad njimi pa so rastlinojedci in nato mesojedci. Na sliki lahko vidimo, da je v prehranjevalni piramidi največ rastlin, nekaj manj je rastlinojedcev, najmanj pa je mesojedcev.

Rastline ne bi mogle proizvajati hrane, če ne bi bilo **sončne svetlobe**. Če ne bi bilo rastlin, ne bi bilo rastlinojedcev, in če ne bi bilo rastlinojedcev, ne bi bilo mesojedcev. Torej so vsa živa bitja odvisna od sončne svetlobe. Rastline so od sončne svetlobe **odvisne neposredno** (od sončne svetlobe pridobijo vso energijo za svojo rast), živali pa **posredno** (živali se hranijo z rastlinami). Tudi živali, ki živijo v jamah, so odvisne od sončne svetlobe, ker je hrana, s katero se hranijo, prišla iz zunanjega okolja.

Vaja: Pripravi obnovo besedila s pomočjo svoje učne poti.

Pomagaš si lahko tudi s točkami obnove Rdeče kapice.

RAZISKOVALCI

- 1** Ljudje že stoletja potujejo v neznano. Prvi raziskovalci so se podajali na pot, da bi našli nova bivališča, novo obdelovalno zemljo in s tem nove vire hrane, da bi sklepali zavezništva z oddaljenimi ljudstvi in osvojili nova ozemlja, da bi širili novo vero, da bi odkrili nove trgovske poti itd.
- 2** Raziskovalci so se podajali v kraje, ki jih ni bilo na zemljevidu in kjer so nanje morda prežala sovražna ljudstva. Priobalna ljudstva so se izpopolnila v izdelavi plovil in se podajala na dolga, nevarna potovanja ob obalah Evrope in še dlje, do Afrike, Amerike in Arktike. Znale so bile tudi odprave po kopnem – neustrašni popotniki so se podajali v puščave severne Afrike in Azije.
- 3** Tudi v sodobnem času raziskovalci raziskujejo po neznanem in velikokrat težavnem terenu, kjer nanje prežijo številne nevarnosti. Najpogosteje potujejo, da bi bolje spoznali nove rastlinske in živalske vrste, delovanje različnih ekosistemov in da bi preučevali kamnine in fosile.

4 V TROPSKEM PRAGOZDU

Odprave v tropski deževni pragozd so za raziskovalce pravi izziv, saj v njem vladajo vročina, vlaga, tema in hrup. Zaradi gostega rastja vanj ne more prodreti veliko sončnih žarkov in pot skozi podrast je zelo počasna in naporna. Dodatne nevarnosti pomenijo globoke reke, ki jih je težko prečkati, piki žuželk in bolezni, kot je malarija. Toda džungla s tisoči različnih živalskih in rastlinskih vrst je za raziskovalce velik užitek.

5 POLARNE ODPRAVE

Na polarnih območjih, na Arktiki in Antarktiki, se morajo raziskovalci spopadati z nasploh najostrejšimi razmerami. Pot jim otežujejo ledeniki, plazovi in globoke razpoke v ledu. Temperature se velikokrat spustijo pod -50°C . Močni vetrovi dvigajo snežne viharje, zato udeleženci polarnih odprav nosijo več plasti toplih in zračnih oblačil.

6 ODPRAVE PREK PUŠČAV

Poznamo več različnih tipov puščav. Nekatere so peščene, druge skalnate, v nekaterih raste grmičevje. V vseh pade le majhna količina dežja in v mnogih so pogosti peščeni viharji. V njih tako rekoč ni najti vode, sence in zavetja. Ker nad puščavami ni oblakov, čez dan sonce neznansko pripeka, ponoči pa je mraz. Raziskovalci si prizadevajo izgubiti čim manj telesne tekočine, zato delajo zvečer, ko se temperature spustijo.

7 RAZISKOVANJE OCEANSKIH GLOBIN IN PODVODNIH JAM

Več kot dve tretjini zemeljske površine prekriva voda, vendar so morske globine še vedno najmanj raziskani predeli na svetu. Tam raziskujejo življenje globokomorskih bitij, globoke podvodne jame in potopljene ladje. Pri globokih potopih znanstveniki potrebujejo posebno opremo, ki jih ščiti pred velikim pritiskom vode. Pogosto morajo premagovati vrtnice ali se plaziti skozi ozke prehode.

(Prirejeno po: Philip Wilkinson, Najlepša knjiga o raziskovalcih, Učila, 2002, in National Geographic Junior, maj 2013, str. 32.)

Kaj izvemo iz posameznih odstavkov v uvodnem delu besedila? Na vsako črtilco napiši ustrezno črko. Ena možnost je odveč.

1. odstavek _____	A Raziskovanje danes
2. odstavek _____	B Neugodne vremenske razmere
3. odstavek _____	C Kopenske in pomorske odprave
	Č Namen raziskovanja nekoč

Prvi raziskovalci so se na pot podajali tudi zaradi vsakodnevnega preživetja. Kateri podatki iz besedila to potrjujejo? Navedi 3 podatke.

S katerimi nameni raziskujejo sodobni raziskovalci? Odgovori v obliki povedi.

Kako raziskovalci ravnaajo ob neugodnih vremenskih razmerah?

Na polarnih območjih: _____

V puščavah: _____

Katera težava je skupna raziskovalcem tropskih, puščavskih in polarnih odprav?

V zvezek napiši strnjeno obnovo danega besedila.

KRITERIJI ZA OBNAVLJANJE BESEDILA

A – Prikazana je vsebina izhodiščnega besedila.

B – Obnova je krajša od izhodiščnega besedila.

C – Ima pravilne bistvene podatke.

Č – Tvorjena je tako, da je razvidna logična zveza med bistvenimi podatki.

D– V obnovi niso dodani novi podatki, napačni podatki in izkušnje učenca, ki obnavlja besedilo.

E – Je iz povedi.

F– Povedi niso dobesedno prepisane iz besedila. (Učenec s svojimi besedami obnovi besedilo.)

G – Povedi so med seboj povezujejo.

H – Besedilo je slovnično in pravopisno pravilno.

I- besedilo je napisano s pisanimi črkami